sikakirjanduse juurde tema õpetaja Hansen ning seal tõlgib ta »Batrachomüomachia«. Üliõpilaspõlves, kõige hoogsamal luuletamisajajärgul, peab ta Kirjameeste Seltsis kõne eesti luulest ning selle tehnikast, milline eritlus on esimesi eritlusi sellel alal (ilmunud E. Ü. S.-i album I, 1889). — Ideeliselt elab B. aga ärkamisaja laulikute vaimlisest pärandusest. Meelelaadilt intellektuaalne ning luuletajaloomult eepik, võib ta vaevalt tõsta ärkamisaja pärandust, mille tunnus oli romantiline paatos. Lootuste nurjaminek annab uue heli tolleaegsetele lauludele. Nii leidub see ka B.-i juures tema kaunimas isamaalises luuletuses »Lein ja lootus«. — B.-i luuletused, millede motiiviks on usk, on liiga ratsionaalsed, külmad ning teoloogilistele dogmadele põhjenevad. B.-i hing ei otsi palavas igatsuses ega ekstaasis oma jumalat (vt. Uued vaimulikud laulud, 1895, Tartu). Ka looduslaulud näitavad vähest intuitsiooni, vähest läbielamist. Selle asemel valitseb refleks. B. jagab kõik nähtava ja mõeldava kolmeks. Need on: maailm, inimene ja jumal. Inimene seisab looduse ees, tema üle jumal. Iseloomustavam ning kaunim luuletus looduslaulude hulgas on »Kevadel« (J. Bergm. laulud II, 1923, lk. 19). B.-i armastuslaulud on vähe isikupärased. Nad on liiga selged, täpsad, rikkad refleksist, pildivaesed ning täis kulunud romantikaaja võrdlusi. Nendes puudub hoog, kirg, õhin. Parimal juhul on nad ainult argsed armastusobjekti imetlused, kaudsed igatsused. Hoogsaim luuletus »Ta ütles jah!« — B. on andelt eepik. Ta ei ole sellest aga teinud omale suurt voorust. Küll on aga ta ballaadid »Taara pidud selja taga«, »Ustav Ülo« klassikalised teosed eesti kirjanduses. Hästi mõjuvad ka mõned valmid, nagu »Vasar«, »Lese silmapisar«. Suurem osa jutustavaid laule on aga stiililt laialivalguvad ning fragmentaarsed. Kõige ühtlasem tundub »Salme«. Selles loos käsitellakse sama ajajärku, mis »Ustavas Üloski«, nimelt Lembitu võitlusi Sakalas. Väga ilusasti on siin kujutatud Lembitu kojutulek sõjast; ruttavuse meeleolu kajab välja rütmilist jookssammu markeerivast neljajalgsest troheusest. Head on ka lüürilised vahekohad, mis seovad tegevust. Kui »Salmes« ning »Koidutähes« leidub romantiline vana aja idealiseerimine ning idülliseerung, nagu seda leidub Saali ning Bornhöhe (vt. neid) proosas, siis on pikema jutulaulu »Mustlase« käsitlusviis täiesti realistlik. See on hea tuju ning kauni huumoriga jutustatud. — B.-i toodangus tuleb kindlasti arvestada tema tõlkeid, mis ta on teinud kreeka, saksa ja vene keelest. Ta on meie tõlkekirjandust rikastanud antiik- ning saksa klassikapoeesia eestistamisega, antiikvärsside ning antiikstroofidega (Alkaiose stroof »Keiser Aleksander II 25-aasseks juubeliks«). Võrreldes B.-i tõlkeid originaalidega selgub, et B. peab algtekstist hoolega kinni, kuigi selle juures tõlke ladusus kannatab. Hästi on tõlgitud Chamisso »Salas y Gomez«, mille tertsiinid on esimesi eesti kirjanduses. — Nagu eespool tähendatud, käsitleb B. juba sonetti ning tertsiini. Sonette on tal viis ja need on haruldased asjad tolleaegses luules. Ka rütm on B.-i lauludes mitmekesine. Kuigi valitseb troheus ehk jooksik, tarvitab B. õige sagedasti jambi ja anapesti, seda haruldast salmimõõtu Eestis, daktülit ning amfibrakki hea tagajärjega. B. ei jää aga kuiva värsiskeemi juurde peatuma, ta moduleerib ning sellest tekibki elav, voolav ning helisev rütm. Ka etümoloogia ning süntaksi alal tähendas B. suurt edenemist eesti luules. Ta tarvitab juba nominatiivseid liitumisi, instrumentaalset käänet ning i-mitmusi. — Kui B.-i selget, valitud sõnarikast ning grammatiliselt õiget ja edulist keelt võrrelda Kreutzwaldi ning Koidula keelega, siis saame alles aru, kui palju on B.-is meie luulekeel ja stiil edenenud. Värsitehnika ning luulekeele arendajana, eepiliste laulude meistrina on saavutanud B. kindla koha eesti ilukirjanduses, nagu ta on hoolsa töömehena vaimuliku kirjanduse parandamisel teinud hiiglatöö.

Kampmann, Peaj., II II, lk. 224—32; V. Ridala, Eesti kirjanduse ajalugu (1922); H. Visnapuu, Vanad ja vastsed poeedid (1921). *H. V.*

BERGMANN, Taawet (David), »David ja Sophie Bergmanni nimelise Abiraha« asutaja, sünd. Elistvere mõisas Äksi klk. 1826 (1827?), 1847—64 sõdurina sõjaväe-teenistuses, veetis oma vanema ea Tartus, kus ta ka suri 30. XII 1907; maetud Peetri kiriku surnuaiale. — B.-i poolt on asutatud »Eesti kirjanduse edendamiseks ja eesti soost õppiva noorsoo toetamiseks« 1903. a. 500-rublaline kapital (põhikiri kinnitatud 18. III 1904), millele aja jooksul hulk vähemaid ja suuremaid (»Eesti eide«, T. Nälgi j. t. kapitalid) annetusi juurde tulnud ja millest peaasjalikult õppivale noorsoole ainelist toetust antud. 1924. a. ulatus kapitali bilanss 2 miljoni Emargani.

A. Kruusberg'ilt saadud teated. *R. K.*

BERKHOLZ, Christian August, sünd. 21. VII 1805 Riias pastori pojana, õppis 1824—27 Tartu ülikoolis usuteadust, jätkas õppimist Saksamaal (m. s. Berliinis ja Heidelbergis), jõudis 1829 tagasi kodumaale ja sai 1836 Lätimaal Oppekalni pastoriks. A. 1840 valiti B. Riia Jakobi kiriku ülempastoriks ja 1845 Liivimaa konsistooriumi assessoriks. Silmapaistev oli peale muu B.-i tegevus piibliseltsis, kus ta oli sekretär ja hiljemini veerandsada